

2.5.- DANTE: LA DIVINA COMÈDIA I ALTRES RELATS

Introducció

En la segona meitat del S XIII el nord d'Itàlia, i en concret, la Toscana, visqué una època d'esplendor econòmica de les ciutats que tindrà la seua repercussió en política, filosofia i moral. En el terrenys literari el desgastament dels temes, situacions, tòpics trobadorescos, l'auge del comerç l'ascens de la burgesia i la preparació universitària de Bolonya són factors que actuaren de bressol del nou moviment que naixerà. Tot açò es traduí en el naixement del dolce stil novo com ja hem explicat a la lliçó 2.4.

La noblesa ara ja no és de sang sinó de cor gentil. inicien Guildo Guinizzeli i després un grup de poetes florentins Guido Cavalcanti, Lapo Gianni, Cino de Pistoia o el mateix Dant. Foren autors de cançons considerades manifestos poètics. Els trets més important són la reflexió de l'amor, el concepte de cor gentil, de noblesa espiritual, la sinceritat dels sentiments i la dolçor en l'expressió.

La classe social emergent de les ciutats ara esdevé culta i refinada com ho era també abans la noblesa de sang.

Hi ha també un canvi en la concepció de la dama –donna angelicata- la qual desperta els sentiments virtuosos del poeta que l'aproparan al bé, la bondat i el cel. La dona segons la visió stilnovista té l'extraordinària virtut d'ennobrir la ment i fer de mitjancera entre Déu i el poeta, a partir d'un intercanvi de mirades fugaces. L'amor ara uneix els sentiments amorosos amb les creences religioses.

La llengua vernacle toscana prompte esdevé l'idioma nacional italià el qual l'eleva a rang literari. El lèxic emprat té en compte la musicalitat de les paraules amb l'ús d'al·literacions, rimes suaus...és a dir, tot allò que destaque l'harmonia. Es troba l'equilibri entre els quartets i els tercets. A més amés hi ha una poesia refinada amb moltes metàfores i simbolisme.

El stil novo renova el concepte de trobar leu, això és, l'ús d'un estil caracteritzat per rimes dolces i planes.

Dante Alighieri (1265-1321) nat a Florència a les acaballes del S XIII s'alienà amb els güelfs blancs, partidaris de la no intervenció papal en la vida política de la seua ciutat. Com que del conflicte n'isqueren vencedors els güelfs negres fou desterrat i per això se n'anà de ciutat en ciutat alhora que augmentava el seu prestigi com a escriptor. L'exili el convertí en enemic de Bonifaci VIII.

La Divina Comèdia

Està narrada en primera persona i en temps passat. Dante es casà amb Gemma Donati, casament arranjat per les famílies, però el seu amor platònic fou Beatriu, la qual conegué quan ell tenia nou anys. Ella es casà amb Simona Geri dei Bardi i morí de sobrepert als vint-i-dos anys. El poeta florentí li dedicà una trentena de poemes en Vita nuova els

sentiments per aquesta dama.

Aquesta obra és una combinació de realitat històrica medieval amb la concepció moral/religiosa del cristianisme. Dante emprava l'al·legoria per combinar història i religió. Connecta amb la tradició literària dels viatges del més enllà com després analitzarem més detingudament.

Utilitza Virgili, l'autor de l'Eneida, com a suport literari. Pren el viatge d'Enees i el de Dante una visió cristiana que ja se li otorgava a Virgili per considerar-se poeta visionari de la nova religió en vies d'expansió en l'Imperi Romà.

Dante en el periple d'ultratomba rep l'assistència de Virgili i de Beatriu, la qual com ja hem esmentat aparegué en la Vita nuova i pel que sembla en la DC ella és una al·legoria de Crist.

Estructura de l'obra

La DC es divideix en tres parts:

L'infern (del que tractarem amb tot detall més tard), el Purgatori i el Paradís. Quant al segon cal dir que Dante creu que funciona com a contrafigura de l'infern. Es tracta d'una muntanya en forma de con invertit. En el cim del Purgatori hi ha el Paradís.

Pel que fa al Paradís, Dante arribà allà de la mà de Beatriu després de travessar l'esfera de foc. Es divideix en nou cels. Lluna, Mercuri, Venus, Sol, Mart, Saturn i Júpiter. La presència de la llum permet crear un clima celestial i la representació divina.

Simbologia de la DC

La numerologia és molt important. En primer lloc cal dir que es divideix com ja hem dit en l'apartat anterior en tres parts, les quals coincideixen en la Trinitat. Cadascun d'ells té trenta-tres cants i aquesta xifra coincideix amb l'edat de Crist.

Dante perdut en la selva obscura troba tres feres: la pantera (malícia, luxúria), el lleó (supèrbia i orgull) i la lloba (enveja). A més tota està escrita en tercets lligats i els personatges principals són Dante, Virgili i Beatriu. El número deu o múltiples és el símbol de la perfecció.

L'infern i les semblances amb l'Islam

Aquest és un esvoranc (buit) situat al centre de la terra. La porta està a Jerusalem i el vèrtex d'aquest con invertit correspondria a l'epicentre. Es divideix en nou cercles concèntrics que acullen els pecadors segons els

pecats comesos, com més avall són més augmenta el dolor. Recorren un vestíbul i travessen el riu Aqueront. En el primer cercle hi ha els xiquets no batejats i els virtuoses que no han conegut les revelació de Crist.

Des d'ací els pecadors es divideixen en tres grups:

La incontinença; entre els cercles 2n i 5é.

la bestialitat: on apareixen els suïcides, els violents, els malversadors, els sodomites i els usurers.

La malícia: El 8é i el 9é cercles en què tenen cabuda els lladres, els falsificadors i els maliciosos.

Els condemnats estan absorbits en el compliment de les penes. Tant Dant com Virgili tenen consideració dels que coneixen.

Segons Miguel Asin Palacios la llegenda musulmana del viatge nocturn i l'ascensió de Muhammad a les mansions d'ultratomba ha tingut l'inici i ha evolucionat en quasi totes les llegendes religioses. Açò que acabem d'esmentar apareix en la sura 17 titulada Al-Isrà, El viatge nocturn "El senyor féu viatjar a Muhammad des de la Meca a Jerusalem". També en els sis haditzs (tradició del profeta) del S.IX es narra un viatge nocturn d'ell. Si comparem els dos viatges de nit, guiats per un desconegut que es presenta de sobte després de despertar d'un somni. En les dues narracions la primera part consisteix en pujar una muntanya alta, quasi inaccessible. Les tres principals mansions d'ultratomba són visitades: paradís, infern i purgatori. Es visiten en diferents ordre i sense semblances en els detalls.

La proximitat de l'infern quan Dant i Virgili s'apropen és anàleg a quan Muhammad i el seu guia van advertir un rebombori confús "parole di dolore,accenti d'ira".

Les religions musulmana i cristiana coincideixen en la creença que hi ha quatre estats de l'ànima després de la mort.

Comdemna eterna i irremersible per aquells que rebutjaren Déu i abraçaren els plaers = infern cristià

Salvació eterna de les ànimes igual en les dues doctrines.

El purgatori i el llimb. Segons Algazel el primer és l'estat de l'ànima després de morir on la gent s'ofreix un càstig (temporal) . El cristianisme creu que és el moment, el llimb, en què les ànimes es lliuren del càstig però no obtenen beneficis perquè ni han servit a Déu ni l'han ofés.

L'infern a l'Alcorà no té una descripció topogràfica precisa però les tradicions mahometanes i Dant coincideixen en localitzar-lo sota l'escorça

terrestre: un abisme negre i obscur en l'interior de la terra. L'entrada estaria en el dos de Jerusalem, darrere del mur de Salomó, cosa que en Dant coincideix que l'infern estat dividit en una sèrie de pisos o estrats circulars concèntrics que van baixant des de la boca al fons. Així l'Alcorà tindria en l'infern set cel·les subterrànies, destinades a les diferents categories cada estrat és més "calent" que el superior immediat. El número set apareix en el llibre sagrat dels musulmans també referit als cels, les terres, els mars, els inferns,(les portes) i el paradís.

Dant, en canvi, divideix en deu les regions: l'infern, el purgatori i el paradís. Llevat d'aquesta diferència numèrica, tot és igual pel que fa a la simetria.

Cada pis subterrani té un nom tant en l'infern musulmà com en el dantesc, una descripció dels trets físics que els distingeixen i una categoria de "presidiari".

Pel que fa als personatges de l'infern cal dir que Dant i Virgili caminen sempre cap a l'esquerra, mai cap a la dreta. Els místics musulmans creien que en l'infern no hi havia dreta, així com en el cel no hi havia esquerra. En el primer cercle (el 2n dels llimbs) Dant troba els adúlter errant per l'espai amb un fum negre. Existeix una tradició islàmica que diu que en l'infern bufa un vent negre i tenebrós.

La setena vall és la mansió dels lladres on aquests corren nus i descalços mentre els reptils els picotejaven. Els detalls els agafa Dante d'Ovidi. Això apareix en els suplicis infernals.

Des de l'última vall fins el cercle ínfim de l'infern, presó dels traïdors, Dant i el seu guia travessen un pou fondo ocupat per criatures gegantesques. Aquests gegants tenen la seua personalitat ben definida en la Bíblia. Pel que fa a l'escatologia musulmana ens mostra com els infidels habitants de l'últim pis infernal són iguals als gegants dantescs. El càlcul dels quals és molt matemàtic, anàleg, encara que no igual al que posà Dant en la seua descripció. La raó de la monstruosa magnitud per l'Islam es deu a engrandir els suplicis de la víctima.

Literatura comparada

Tot ver amich a son ver amich ama
Del tal amor que Mort no la menyscaba,
Ans és formal qu'apura l'or y acaba
Llexant-lo fi, e l'als en fum derrama.
D'aquest amor am aquella qu'és morta,

E tement am tot caunt és d' aquella.
L'esperit viu, donchs, quina meravella
Que am aquell ? e res tant no.m conforta

(Marc, XCII, XIX)

La prosa narrativa: Boccaccio i altres autors

Durant els segles S XIV- XV l'humanisme comença a desplaçar el teocentrisme. Fill d'un exiliat dels güelfs blancs (1304-1374) Petrarca té una actitud nova davant del món i de la vida. La reflexió de l'ésser humà és la base de l'humanisme.

Els humanistes es fixaran en la tradició grega i llatina com a doll de cultura i es profunditzarà sobre l'estudi d'ambdues llengües, i també es dignificarà l'ús de les llengües vulgars.

Petrarca veié el 1327 Laura, cosa que capgirà la seua vida. Viatjà per moltes ciutats italianes. A Florència conegué Boccaccio, el qual fou amic i deixeble. Se sentí seduït pels ideals de restauració de les antigues institucions romanes protagonitzada per Cola di renzo. Quan estava a Parma s'assabentà de la mort de Laura (1348) a causa de la pesta. Els darrers anys de la seua vida els va viure amb la seua filla a Pàdua (1374).

El poeta d'Arezzo s'interessà des de ben jove pels texts llatins. La seua personalitat estava marcada per la tendència a la solitud i a la reflexió serena. Ell esdevingué un impulsor dels estudis clàssics i fou pioner de la filologia moderna ja que confrontà texts i els recopilà per al seu estudi.

El Canzoniere fou l'obra més important d'aquest autor, el qual cercava la fama en les obres llatines, tot i que aquest recull estava escrit en toscà (dialecte que posteriorment esdevingué llengua literària). Aquest llibre li donà la glòria com a poeta. Ací et deixem la primera estrofa en versió original:

“Voi ch'ascoltate in rime sparse il suono
di quei sospiri ond'io nudriva 'l core
in sul mio primo giovenile errore
quand'era in parte altr'uom da quel ch'i' sono,
del vario stile in ch'io piango et ragiono
fra le vane speranze e 'l van dolore,
ove sia chi per prova intenda amore,
spero trovar pietà, nonché perdono.
Ma ben veggio or sí come al popol tutto
favola fui gran tempo, onde sovente
di me mesdesmo meco mi vergogno;

et del mio vaneggiar vergogna è 'l frutto,
e 'l pentersi, e 'l conoscer chiaramente
che quanto piace al mondo è breve sogno”.

Fou considerat per aquesta obra l'iniciador de la lírica moderna, la qual era una mostra del gust de l'època. La poesia durà explícita els sentiments i les creences del jo poètic que esdevindrà portador de la seua interioritat.

Els temes predominats al Cançoner són dos: el Jo líric i l'amor per Laura. Ella no és un model de dona angelicata (pura essència divina que propugnaven els stilnovistes). Petrarca no fugí de la dualitat cos-ànima. L'amor no és només un camí de perfecció i d'elevació com en Dant, sinó també és una via de turment, de dubtes o i angoixes.:

Perquè això us dic: -Vosaltres, que feu via,
torneur enrera, i quan l'amor s'inflama
no us entesteu fins a l'ardor darrer.
Jo m'he salvat, més no se'n salvaria
un d'entre mil: esquiva era la dama
i al mig del cor la va ferir també.

Petrarca, Cançoner, poema LXXXVIII

La descripció de Laura mostra una tensió entre l'aspecte passional i l'esperitual. Apareixen els tòpics de l'Edat Mitjana, i les noves aportacions stilnovistes sobretot el paper de la mirada. Uns altres elements són el vincle entre la natura i el temps. L'absència de Laura reforça la meditació solitària del poeta, això el porta de retruc a una reflexió sobre la condició humana. El paisatge és còmplice dels seues sentiments.

La memòria esdevé un peça important car condensa el conflicte intern del poeta, centrat entre el desig amorós i la moral cristiana. El temps marca la seua desesperació ja que augmenta a mesura que transcorre el sentiment de dolor a causa de la desaparició de la seua estimada. La innovació del Cançoner té un caràcter formal en tot a la literatura occidental que queda reduïda a la construcció poètica i a l'organització del material literari. La primera divisió és de 366 poemes. Hi ha una acurada selecció del lèxic car deixa de banda els registres molt pomposos i grandiloqüents, sense adoptar el més baixos. Emprà les antítesis, sinònims i la musicalitat. L'oposició destacada al cançoner responia a la seua experiència vital, complexa i contradictòria.

Giovanni Boccaccio

Nasqué a Florència o a París, però s'establí a Nàpols on entrà en contacte amb la cort. Tornà a Florència amb prestigi moral i intel·lectual. Conegué la pesta negra la qual l'influenciarà en el *Decameró* (redactada entre 1349-1351). Creà una prosa àgil i elegant que serví de model d'expressió del

Renaixement. Connectà amb Petrarca a causa de l'amistat que mantenien aprofundí en el coneixement dels clàssics –Ciceró/ Sèneca-, el món i els ideals humanistes. Elaborà obres erudites i realitzà consideracions morals. En l'obra poètica de Boccaccio remarquem Rimes de cent vint-i-set composicions poètiques, la majoria sonets. Destaca la poca originalitat ja que barreja de trets provençals/stilnovistes i petrarquescs.

S'enamora de Maria d'Aquino (flameta), la qual no tenia res a veure amb Laura i Beatriu. Amb poca fortuna escrigué *Filòcol*, que era una refundició de la novel·la *Flors i Blancaflor*. L'única cosa vàlida fou la seua prosa elegant.

Els conflictes amorosos que vivia de jove Boccaccio per motiu de les absències i infidelitats el feren crear una obra *El Filostrat*, mot que volia significar "vençut d'amor". Apareix troioli que seria el doble de Giovanni i Griselda que encobria Fiammetta, i on es mostren les infidelitats d'ella. *La Teseida*, fou un intent de crear un poema èpic modern

El Decameró

Situat entre 1348 i 1351 recull una sèrie de relats on predominen la narració i el diàleg. El títol prové del grec de déka= Déu i heméra= dia. Està format per 100 contes, efectuats per deu joves florentins, partits en 10 jornades, i comença amb una descripció de la pesta, que va succeir a Florència i la resta d'Europa l'any 1348. Fugint de l'epidèmia, set dames i tres cavallers s'amaguen en una casa de camp durant deu dies. Per entretenir-se durant aquestes deu jornades, ixen a plena natura amb el suau so del riu per explicar contes. Galeot és el personatge que dins la tradició artúrica, fa de

mitjancer entre Lancelot i Ginebra, això vol dir que és un signe d'exaltació vitalista

Aquesta obra és el resultat de la confluència del nou esperit burgés en nuió a la tradició cavalleresca presents encara en la societat napolitana de l'època. Boccaccio remarca més en aquesta obra la individualitat humana, la valoració de la intel·ligència o de l'enginy, per aquest motiu la ciutat serà el marc més reiterat ja que apareixen ambients dels mercaders italians del S XIV o del nord d'Àfrica i de l'Orient.

Aquests contes tenen molta varietat de temes i són realistes, ja que Boccaccio representa les persones amb realisme, tal com són, sense idealismes. Per donar encara més realisme, l'autor utilitza una escenografia coneguda per ell; d'aquesta manera, les descripcions que fa dels paisatges i de situacions concretes són totalment realistes. El tema dels contes de cada jornada, el decideix el rei o reina, que cada dia era un de diferent i escollit per tot el grup. Els deu joves, per tal d'oblidar el sofriment que hi havia a la ciutat, relaten als seus contes situacions d'engany, diversió, dolor i alegria, que són temes de molt contrast. Aquesta obra va ser molt criticada per les autoritats eclesiàstiques, ja que a molts contes Boccaccio, sense fer-ho directament, critica molt durament l'església en general, des dels monjos i monges fins a les pròpies creences religioses. Encara que l'autor vol deixar clar que la seva finalitat amb aquest llibre és l'entreteniment i el plaer.

Literatura comparada

La malenconia de l'obra de Garcilaso de la Vega té una clara influència del poeta italià, així com el minuciós estudi dels estats afectius. Hi ha també semblances en l'amor no correspost, la mort de l'estimada, l'ansia de pau espiritual insatisfeta. El poeta castellà va saber amagar els seus sentiments, sobretot, el sofriment darrere moltes vegades d'un pastor. A més a més, igual que molts poetes de l'època s'influencià per les doctrines neoplatòniques de l'amor, encara que ell era molt més sincer.

Garcilaso igual que Petrarca va sofrir un desequilibri emocional «No hay parte en mí que no se trastorne», com afirmà en la cançó on veiem l'influx del poeta italià i el d'Ausiàs March. Després de l'amor un altre gran tema és l'estima a la natura. Ací veiem com es nota la influència no tan sols del poeta italià, sinó també dels clàssics com Virgili i Horaci. La naturalesa li produeix una sensació de relaxació, un lloc de bellesa absoluta que li ofereix l'indret adequat on apareixen els sentiments de l'autor: Vet aquí un fragment perquè pugues analitzar tot el que s'ha dit fins ara:

“Movióla el sitio umbroso, el manso vietito
et suave olor de aquet florido suelo,
Las aves en el fresco apartamento
vio descansar del trabajoso vuelo.
Secaba entonces el terreno aliento
sol subido en la mitad del cielo,
En el silencio sólo se escuchaba
un susurro de abejas que sonaba”

A través del Decameró es pot remarcar una nova ideologia moral centrada en la recerca en el present del goig i la felicitat de viure.

“A fi de donar-vos bon exemple, pel qual, procedint de bé en millor, la nostra companyia visqui i duri tot el que ens convingui en ordre, amb plaer i sense cap vergonya, jo primerament faig de Parmeno, criat de Dioneso, el majordom, i li encomano la cura i l’atenció de tots els nostres servidors i allò que es refereix al servei de la sala. Sirisco, criat de Pànfilo, vull que sigui el nostre missatger i tresorer, i que rebi les ordres de Parmeno. Tíndaro, al servei de Filòstrato i dels altres dos, atindrà a llurs cambres, quan els altres no hi puguin atendre, si es troben ocupats en llurs menesters. Mísia, la meva serventa, i Licisca, de Filomena, estaran a la cuina i prepararan diligentment els menjars que Parmeno els indicarà. Chimera, de Lauretta, i Stratília, de Fiammeta, volem destinar-les al govern de les cambres de les dones i a la neteja dels llocs on ens estarem. I en general cadascun d’ells, si té en estima la nostra gràcia, volem i manem que, on vagi o d’on vingui, senti o vegi el que sigui, es guardi de fer-nos saber cap nova si no és alegre. – I donades ràpidament aquestes ordres, que tots aprovaren, posant-se dreta digué:- Aquí hi ha jardins, petits prats i altres llocs molt agradables, pels quals cadascú pot anar sofocant-se a plaer, i quan sonarà la tèrcia, que tothom sigui aquí per menjar en un lloc fresc.”

Si ens detenim en el lloc veurem com es tracta d’un jardí. Aquest indret és evocat per a sufocar “el plaer”, i és així com el cant a la llibertat ens és donat. El moiut literari de la natura ens apareix en els grans clàssics grecolatins com Homer, Teòcrit, Virgili o Horaci, i més modernament, també, per William Shakespeare: el locus amoenus, l’espai que es troba fora dels límits de la ciutat i on les passions amoroses poden ser lliurement expressades, fora de la civilització i ocults, així, de l’ordre social que tendeix a suprimir i regular el comportament sexual. Aquest indret és totalment oposat a la rígida estructura civil masculina i, per tant, acull meravellosament

bé la dona, a qui sembla proveir de les més grans virtuts i armes amoroses. Tot és a punt per al desig, per al gaudi total amb l'Univers.

Boccaccio vertebrà aquesta obra en dos eixos temàtics: l'amor des d'un vessant passional i democràtic perquè afecta totes les classes socials i els altres factors que apareixen són l'enginy i la intel·ligència. L'enginy doncs és la base per aconseguir els objectius fixats en la vida. Relacionat amb això cal afirmar que l'obra s'avança a l'aplicació del carpe diem renaixentista.

També afegim que el Decameró obrigué una nova idea de civilitat de tolerància, allunant-se de la hipocresia d'altres obres que tancaven els ulls davant de la realitat. Per això incidim en què aquesta obra se centra en el pla terrenal, la qual cosa ens fa creure que es mou en un terreny entre la tolerància i el relativisme.

Pel que fa a l'estructura cal dir que hi ha diversos nivells narratius. Si fem una lectura atenta podem veure que hi ha una superestructura en què inclouríem les reflexions sobre l'amor, els dones o la vida. A partir de la presència del narrador omniscient es delimita el segon nivell narratiu del que deriven les cent històries que conformen el llibre. El punt de partença és la declaració de la pesta a Florència el 1348. Un grup de set xiques i tres xics decidiren refugiar-se en el camp per tal d'evitar una mort segura produïda per l'epidèmia. Els integrants d'aquest grup acorden explicar cadascú una història, el tema de la qual serà determinant per al jove a qui correspon exercir de rei aquell dia.

Quant a l'estilística del Decameró és ric car barreja l'estil mitjà del poble baix amb la solemnitat que empren les classes altes.

Geoffrey Chaucer (1340-1400)

És el millor escriptor anglés de l'Edat Mitjana. Va viure de prop la pesta negra de 1350, les conseqüències de la Guerra dels Cent Anys i les revoltes camperoles.

Els seus viatges el posaren en contacte amb la cultura francesa i posteriorment amb la tradició italiana. (Dante, Petrarca i Boccaccio) importants per entendre la gènesi de l'obra literària de l'autor anglés.

A primer cop d'ull veiem influències de la Divina Comèdia en els Contes de Canterbury. Aquesta obra de l'autor anglés aplega vint-i-tres narracions, escrites sobretot en vers al voltant de 1368. Estan centrades en un grup de pelegrins en un hostel de Southwark de camí a Canterbury. L'hostaler proposa que cadascun d'ells expliqui dos contes a l'anada i dos a la tornada a la fi de fer més agradable el viatge. D'aquesta manera l'estructura de l'obra

tindria dos nivells, el segon marcat pel repertori de contes explicats pels pelegrins.

Hi ha una varietat de personatges que fa pensar en la societat anglesa del moment.

Les narracions naixen com a resposta al debat que provoca el conte precedent, sovint amb un punt irònic.

Com hem esmentat més amunt Geoffrey Chaucer amb adjectius precisos, comparacions i una gran capacitat d'observació ens mostra una societat a punt de desaparèixer.

A continuació et proposem que lliges un fragment d'un dels contes:

" La mala suerte ha sido. Estoy tan acostumbrado a soplar el fuego que esto, supongo, ha cambiado el color de mi rostro. Yo no suelo mirarme en los espejos, sino que fatigosamente trabajo en intentar transmutar metales. Nosotros andamos siempre desviados y contemplamos el fuego sin parar, pero a pesar de toda nuestra esperanza jamás logramos nuestro deseo. A muchos engañamos y a otros pedimos prestado, algo como una libra o dos, o diez, o doce y aún mayores cantidades, y así les hacemos creer que doblaremos su dinero al menos. Pero todo es falso, porque, aunque nuestros deseos son buenos, no pueden realizarse, y desde luego no por falta de ensayos. Sin embargo, la ciencia de la alquimia está tan lejos de nosotros que no somos capaces de alcanzarla, y digamos nosotros lo que sea, ella acaba siempre por deslizarse hasta que nos convierte en mendigos. "

Malgrat la diversitat dels contes hi ha una sèrie de nuclis temàtics:

- La presència de l'amor.
- El paper de la dona en la nova societat. És una reivindicació de la condició femenina en les seues múltiples facetes.

